

z Nemci vlečejo, a domá vendar le kranjski govorijo, in po slovenski šegi živijo. Po pravici rečem, da mi je tak nemškutar ljubši, nego tisti „Slovenci“, ki so sicer politični Slovenci, a v svojem mišljenju in družbinskem življenju vsi ponemčeni, ki ošabno prezirajo kmeta, občujejo le z „gospôdo“, in čitajo nemške romane in časnike, ali k večjemu še „Slov. Narod“. Na Notranjskem imamo tak eklatanten izgled: mož veljá za slovenskega prvaka, pa ne zna slovenski niti govoriti niti pisati in v hiši njegovi vlada nemščina, ker slovenščina ne spada pod „bon ton“. Kaj nam pomaga tak „Slovenec“, če prav „surko“ nosi, on vendar nič družega ni, ko nemškutar v surki. Taki ljudje le nemški živelj med slovensko družbo tihotapsko širijo, in so bolj nevarni, ko očitni nasprotniki; kajti očitnih se moremo varovati, tihotapskih pa ne. — V največi nevarnosti, da postanejo taki nemškutarji v surki, so pa naši mladenči v šolah; kajti nemško mišljenje, nemški duh se jim vliva skozi osem ali celó skozi dvanajst let v glavo in srcé. Ni zadosti, če tak mladeneč reče: „jaz ostanem vendar narodnjak“; on le sam sebe vara in sam sebi laže, ako se zoper navale tujega duha dobro ne oboroži. Učečim se mladenčem podajam sledeče zdravilo ali protistrup (gegengift), s katerim bodo germanizatorni duh naših šol lahko premagali: 1) naj kolikor mogoče občujejo s svojimi rojaki, posebno s kmeti, 2) naj se marljivo pečajo s slovensko literaturo, 3) naj gojijo slovensko petje, posebno narodne pesmi, iz katerih jim govori slovensko čutenje naravnost do srca; 4) naj prebirajo tudi srbske narodne pesmi, katere tudi Slovenec brez velike težave razume. Kdor se teh pripomočkov drži, temu sem porok, da se ne bode izneveril materi Sloveniji. Kdor se pa na lastno pomoč zanaša, tega zagotavljam, da bo postal čedalje bolj mlačen Slovenec, kakoršnih je žalibog mnogo med nami, ki se nobene narodne stvari niso hoteli vdeležiti, niti kaj slovenskega brati. Taki imajo potem vedno „zmernost“ na jeziku, in vsacega poštenega in celega Slovenca imenujejo „fanatika“, ker jim je na tihem nemškutarija po godu, le da si tega povedati ne upajo. — Dobro je, in mi moramo celó iz nemške kulture zajemati, mi se moramo od zapadnih Evropejcev učiti, oni so starejši od nas, oni so imeli čas in priložnost, izobraziti se v vseh strokah, — pa surove duševne hrane ne smemo požirati, ako nočemo kot narod poginiti. Kakor bučela sok iz rož v svojem želodcu prekuha in iz njega sladki méd naredi, isto tako moramo mi duševno hrano tujih narodov v svojem duševnem želodcu prekuhati, in jo tako prestrojiti, da je za Slovana prebavljiva, in kedar smo jo tako prekuhali v sebi, potem še le podajajmo jo našemu narodu kot duševno hrano. Za to delo pa je treba krepkega, zdravega, slovenskega želodca; tak želodec ima pa le Slovenec prave korenine, v narodovem mišljenju izgojen. Tuja melodija, naj je še tako lepa, Slovencu ne seže prav do srca; ravno tako tudi človek v tujem duhu izgojen, ne more našemu narodu na srce govoriti, ga ne more blažiti. To naj bi si zapomnili vsi tisti, kateri so poklicani za narodove učeničke: duhovniki, časnikarji in učitelji. Zlasti naši časnikarji so preleni, da bi duševno hrano, kedar jim lastni vir usahne, zajemali iz naroda ali iz slovanskih listov; to jim je pretežavno, nemška duševna hrana jim je veliko bližja, ker jo jim nemški časniki kar naravnost v usta mašijo in vendar „Primorac“ in „Obzor“ prinašata včasih izvrstne članke, ravno tako srbska „Zastava“, da o ruskih in českih listih nič ne rečem, ki so Slovencu teže umljivi.

(Konec prihodnjič.)

## Pogled na bojišče v Ercegovini in Bosni.

### Oklic glavarjev Ercegovinskih ustajnikov,

ki so ga razposlali kmalu po začetku ustaje, se glasi tako-le:

„Kdor turške divjosti in krutosti do kristijanov ni gledal z lastnimi očmi, kdor ni videl z lastnimi očmi muk in trpljenja krščanskega ljudstva v Turčiji, si še površno ne more misliti, kaj je raja; to je nema stvar manj od živine, to je neka vrsta ljudi za večno robstvo rojenih, ki so na svet prišli s prokletstvom raje.

To ljudstvo ni nič družega, ko veja velike in mnogobrojne slovanske skupine, — al najnesrečnejša veja je srbsko-bulgarska, ki usmiljenja vredno životari na sramoto našega razsvitljenega stoletja, ko drugi bratovski narodi napredujejo in so deloma že dosegli sijajno razvitje. Čuda strašna je osoda, ki ta del naroda srbskega tako grozovito tare! In tem huja je ta osoda, ako se pomisli, da celó po krvi in veri sorodni narodi se obračajo proč od zaklete raje, namesti da bi jej podali roko v pomoč in rešitev, ki jo podajajo drugim, tujim narodom.

Utegnilo bi se reči, da naših pritožeb, naših klicev po pomoči niso čuli naši srečnejši bratje, da oni ne vedo za reve, v katerih poginjamo, in da se za to ne brigajo za nas.

Al o tem se je že toliko govorilo, pisane so že debele knjige o našem trpljenju in kri naša je tekla curkoma. Sama na-se navezana je raja sklenila za svobodo svojo zastaviti zadnjega moža ali pa za-njo pasti do zadnjega moža.

Tedaj priobčujemo mi podpisani glavarji borečega se naroda ta oklic pred vsem vsem svojim bratom po Turških deželah, ki enako nam zdihujejo v neprenosljivem robstvu: naj vstanejo in se s svojim orožjem pridružijo nam, da dosežemo „što Bog dá i sreča junčka“. Za vsakega izmed nas je zares bolje umreti, nego dalje živeti tako, kakor smo morali živeti dozdej.

Srbijo in Črnogoro prosimo nakloniti nam svojo pomoč. Kar storite za nas, to storite za-se in prihodnost svojo. Dalje prosimo druge Slovane, vse in povsod, kjerkoli živé, naj nam pomagajo, da dosežemo to, da se kmalu bode moglo reči: Turška raja je bila!

Sploh prosimo pomoči vsacega brez razločka vere in narodnosti, vsacega, ki je pravičen človek, ki ceni svobodo in spoštuje pravico.

Nadjaje se, da prošnje naše ne bodo razlegale se brez vspeha in da nam bo od pravičnih, poštenih ljudi iz obširnega svetá došlo dovolj podpore, pričakujemo nagle pomoči na krvavem bojišču.“

V Ercegovini 31. (19.) julija 1875.

V imenu glavnega odbora za osvobojenje raje: Sofronij Spremo, igumen samostana Zavalskega, Diordij Radulović iz Mostara, Vucko Vuketić, Dioko Diurtović iz Trebinjskega Zagorja, Mihalo Gutić, Tripko Grubačić iz Nevesinja, Mujo Brstina iz Stolačkega okraja.

Nadloge kristjanskih rodovin, ki bežijo iz Ercegovine v Dalmacijo, so tolike, da so ganile srca blagih gospá v Dubrovniku (Ragusi), ki se zato obračajo do dobrotnic vseh jugoslavenskih deželá. Gorečo njih prošnjo izrazuje sledeči

### Razglas.

„Punt v sosednji Ercegovini je prisilil preveliko število nesrečnikov, da si iščejo pribežališča pri nas. — Onemogli starci, slabe žene, nedolžni otroci na trôpe vsaki dan bežé, da se umaknejo vojskinim strahostim. Véli, strgani, oslavljeni pohajkujejo po naših ulicah,

proseči s pogledom ljudske ljubezni, bratovskega usmiljenja, božjega milosrčja. — Njihovo žalostno bitje jim bo še težje, kedar pride zimski čas, ker zoper zimske nadloge ne brani nobena streha, ne zakriva nobena cunja, ne krepí nobena jed. — Pustimo vladam modrosti in vesti ljudi, naj poskušajo vse mogoče storiti, kako da bi stalno na bolje obrnili njihovo prihodnjo osodo; al mé žene, zložimo se, da priskočimo v pomoč njihovi sedanji žalosti. Naši glasovi ne bodo ostali brez vspeha, ampak odjeknili bodo v srcu vsake matere, vsake neveste, vsake hčeri. Če nás tudi previdnost božja ni namenila za to, da ravnamo z osodami ljudstev, vendar nas je obilno nadarila s tem, da nam je podelila sladko opravilo, olajševati ljudska trpljenja iz zgolj ljubezni, usmiljenja in požrtvovanja.

V ta namen so mislile podpisane, da so dolžne razglasiti se za predvodnice združbe, ki bi skrbela na vse mogoče načine, kako da bi se vsaj nekoliko zboljšal nesrečni stan teh žalostnih beguncev.

Vsaka kakoršna koli pripomoč v denarji, ki se ali izroči le na enkrat, ali pa daje na obroke, dokler revežem ne bo dopuščeno vrniti se k svojim domačim ognjiščem, — vsaka kakoršna koli obleka, da se ž njo pokrijejo, — vsaka kakoršna koli jed, ki jih more nasititi, — vsako kakoršno koli pohištvo ali posoda, ki bi mogla služiti materam nesrečnih otročičev, — vse, vse bode sprejeto od podpisanih z enako hvaležnostjo, ter hitro in skrbno razdeljeno.

Privoljenje dotičnih oblasti družega ne bo moglo storiti, kakor to, da potrdi podvzetje, katero bo imelo svoje plačilo v zadovoljnosti svoje duševnosti, v hvaležni solzi tistih, ki bodo prejemale dobrodelstva; v blagoslovu tistega Boga, ki je razglasil ljubezen do bližnjega za pglavitno podlogo krščanske vere.

V Dubrovniku 20. avgusta 1875.

Ana Banac, Joza pl. Bersa, Toda Bošković, Dragojla pl. Giulli, Fila Fabrović, Ana grofica Pucić (omogućena) za Gjorgjića, Mila Grkavac, Dragojla Kaznačić, Ivanka baronica Lichtenberg, Matilda pl. Saraka, Ora Šarić, Križa Serragli, Luca Zore.

## Mnogovrstne novice.

\* *Nova silno važna najdba* se obeta svetu z mašino, ki jo je iznašel jezuit P. Martin Egger, da bode elektromagnetizem nadomestoval vodni sopar, ki zdaj goni vozove po železnicah, parobrode itd. Ta mož je duhtal to reč skozi 15 let, in izduhtal jo je tako dobro, da Dunajska akademija za znanosti in umetnosti je veliko vrednost te najdbe s tem pripoznala, da je iznajdeniku znamenito podporo za to dala, da popolnoma more dovršiti svoj elektrometer, ki se bo poslal v prihodnjo razstavo v Filadelfijo. Ako se posreči gosp. Egger-ju, prav praktično osnovati to mašino, v kateri bosta le elektrika in pa magnetizem svojo neizmerno moč razvijala, ne bode treba ne drv, ne premoga, ne vode, iz katerih se zdaj dela par (sopar). Gospod Egger je Tirolec, še mlad mož (43 let star), od leta 1852 jezuit, od leta 1866 duhoven, ter je zdaj profesor matematike in fizike na privatni gimnaziji v Mariascheinu na Českem.

\* *Največa mesta* na svetu so: London s 3 milijoni in 800.000 dušami, Sučan v Kini z 2 milijonoma, Pariz z 1 milijon in 851.792, v Kini Peking čez 2 $\frac{1}{2}$  milijona, Čan-čan-fu, Han-čan-fu, Sangtan, Singnan-fu in Canton povsod po 1 milijon duš; Novi-Jork v severni Ameriki z 942.292, Dunaj z 902.000, Berlin z 830.000, Hongkong v Kini z 800.000, Kalkuta v Indiji z 1 milijonom, Filadel-

fija v Ameriki z 940.000, Petrograd z 667.563, in Moskva z 611.960 stanovalci.

\* *Asentirana dekleta*. V Lipi v Temešvarski županiji v Banatu ima zdaj nek Rumunsk sodnik tožbo zato, ker z njegovo in popovo pripomočjo je 5 fantov pri rojstvu v krstne bukve zapisanih bilo za dekleta. Zgodilo se je pa tako-le: Stariši so želeli svoje fante vojaščine oprostiti s tem, da so jih dali v krstne bukve za dekleta vpisati. Ta goljufija je prišla zdaj na dan, in 26 let stara in omožena dekleta — ker so možki — so bila za vojaški stan popolnoma sposobna spoznana in asentirana.

## Zabavno berilo.

### Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

#### IV.

#### Policijski komisar.

(Dalje.)

Tu nama sin, ves skesan, še enkrat pové, kako so igrali in da je tujec, ki je imel zlate prstane, zlato dolgo urno verižico in je bil sploh lepo oblečen, pri igri le gledal, da se pa za-nj ni nihče dosti menil, kajti prepričani so bili vsi, da je zanesljiv, ker drugače bi ne bil dobil vstopnice in brez te ne mogel priti v igralno sobo. Ko je povedal, kdo da je, je bil vsak preveč prestrašen, nekateri so celó iz sobe smuknili, ker vsak je vedel, da denar, kar ga je na mizi, je zgubljen. Zlasti on (sin) je bil ves preplašen in komaj vedel, kaj se je godilo. Še le ko je komisar, zapisavši nekatera imena, hotel iti z denarjem, mu je v obraz pogledal.

„Kakošen je bil ta obraz?“ praša moj prijatelj. „Je bil li meni podoben?“

„Nikakor,“ odgovori sin in skuša popisati tujca, kolikor mu je v spominu ostal.

„Kako je govoril?“ prašam jaz.

„Nemški. Zavijal pa je bolj po prusko, kolikor se spominjam.“

Meni šine misel v glavo. Kaj ko bi bil ta goljuf tisti človek, zarad katerega je nam došel telegram! V telegramu je bilo povdarjano, da govori široko prusko narečje in tudi to, kar je vedel sin povedati o njegovi vnanjosti, se je vjemalo s telegrafičnim popisom hudodelnikove osebe.

„Vi ste bili strašno osleparjeni, prijatelj“, rečem slednjič, „kajti gotovo je, da se je splazil predrzen človek v družino in si prilastil denar. Naša naloga bo, iskati ga in če ga zasačimo in ima denar še, ga boste nazaj dobili.“

„Jaz dam 1000 gold. tistemu, kdor ga zasači“, pristavi oče naglo.

„Dobro“, odgovori komisar, „to bo naše ljudi spodbujalo. Kar se tiče mene in mojega prijatelja preiskalnega sodnika, bova že brez tega storila vse, kar je v najini moči, da ga zasačiva.“

Po teh besedah greva. Moj prijatelj se podá urno v svojo pisarnico, skliče svoje ljudi, jim razloži vso reč in tudi omeni 1000 gold., katere je trgovec obljubil tistemu, ki hudodelnika zasači, ter jih razpošlje na vse strani; ravno tako žandarje po okolici. Tudi sam se napoti po mestu ogledovat in opazovat.

Po vsem tem je prišla ta reč v področje kazenske sodnije in predsednik jo je izročil meni, ker mi je bila kolikor toliko že znana. Jaz sem se je hitro in z vsomarljivostjo poprijel in izpraševal vse one, ki so bili